

U POTRAZI ZA POLITIKOM: RAZVOJ ME UNARODNE ULOGE U BOSNI I HERCEGOVINI

O odlikama politike

Postoji tendencija da se poslijeratna politika i Bosni i Hercegovini vidi kao problem – da se što je moguće više minimizira utjecaj obstrukcije i korupcije. Ovakav stav me u stanovništvom bi se mogao smatrati razbijanjem iluzija kvalitetnom reprezentacijom ponuđenom od strane uskog kruga političke elite. Može se uti i u krugovima me unarodnih predstavnika koji su frustrirani sporim korakom kojim se kreće bosanski politički proces i u stalnoj napasti da zaobiđu domaće institucije. Vijeće za implementaciju mira (PIC) je na svom zasjedanju u Briselu u maju 2000. za sporo napredovanje implementacije mira optužilo “obstruktivne političke partije i njihove saveznike” iji su se “uski nacionalisti i sektaški politički interesi protivili svemu od povratka izbjeglica do ekonomske reforme, ili funkcioniranja vladinih institucija”.¹ Izgleda da je opće mišljenje da u Bosni i Hercegovini ima previše politike.

Ovaj izvještaj poziva na preispitivanje uloge politike u BiH. U politici koj filozofiji stare Grčke i rane moderne Evrope pojam “politika” je imao veoma specifičnu upotrebu. Nasuprot apsolutnoj monarhiji, tiraniji ili oligarhiji, on se odnosi na način upravljanja u kom su različiti interesi usaglašeni i riješeni setom pravila, u cilju stvaranja uprave koja radi po zakonu. Petnaesto stoljeće u Evropi je smatrano *dominium politicum et regale* jer je kralj mogao donijeti zakon samo uz salasnost parlamenta. Bez ovoga, kraljevina uopće ne bi bila *politicum*. Krajnji argument za politiku u ovom klasičnom smislu riječi je da se tako stvara vlada u skladu sa poretkom koja je stabilna jer je osnovana na općem konsenzusu. To je najbolji način za sakupljanje različitih mišljenja i stvaranje ishoda koji je prihvatljiv za sve.²

Bosna i Hercegovina ima svoj udio u ne-političkom sistemu uprave, od inostrane imperijalne dominacije preko represivne domaće uprave u Titovoj Jugoslaviji do države nacionalističkih partija u posljednjoj dekadi. Od uspostave mira stečena je samo još jedna alternativa: ono o čemu je liberalni imperijalist 19-og stoljeća Britanije govorio kao o “progresivnoj nadupravi” benevolentne spoljne sile. John Stuart Mill, opisujući i ulogu Britanije u Indiji, piše da je u zavisnosti još nespremnij za samo-rukošenje, “snažan despotizam” najbolji način da se pripreme za moderni svijet. “Ovakav način upravljanja je zakonski koliko i bilo koji drugi, ako je onaj koji u postojećem stupnju razvoja naroda najbolje vodi njihov prelaz u više stanje poboljšanja.”³

Ovaj izvještaj razmatra stav da je u zemlji tako fragmentiranoj kao Bosna – društveno, geografski i ustavno – politika jedino vezivo koje je u stanju držati zemlju kao cjelinu. Kako je mirovni proces prelazio od implementacije u Dejtonu u složene probleme ekonomske tranzicije i razvoja, alati koje je me unarodna misija razvila da bi zaobišla domaće političke procese nisu više odgovarajući. “Progresivna naduprava” me unarodnih institucija i Upravnog odbora Vijeća za implementaciju mira postaje prepreka za razvoj bosanske politike. Također je sve manje uspješna u donošenju stvarne promjene u bosanskom društvu.

¹ Declaration of the Peace Implementation Council, Brussels, 23-24 May 2000.

² Bernard Crick, In *Defence of Politics* (5th ed., Continuum, 2000), str. 19.

³ Iz knjige John Stuart Mill, *On Liberty*, citiran u knjizi Uday Singh Mehta *Liberalism and Empire*, Univerzitet Chicago, 1999, str. 106.

Politika u raznolikostima

Istorija je Bosni zavještala politiku koja nije podijeljena po regionima i izbornim grupama, svaki sa različitim političkim profilom. Nasljeđivanje izbora od 1996, svaki progresivno sve reprezentativniji, naglasilo je ovaj obrazac.

Na teritoriji onoga što se nekad zvalo Herceg-Bosna, stanovništvo zadržava mentalitet enklave i visoki nivo homogenosti. Do danas ne postoji ozbiljan izazov upravi HDZ iz vremena rata, iako su se ratne institucije raspale. U Republici Srpskoj ratni politički establišment raspao se na frakcije i koalicije, iako su ove snage još uvijek u stanju predstavljati visok nivo jednoglasnosti kad rade sa spoljnjim svijetom. U bivšoj republici Bosni i Hercegovini postojale su dvije glavne političke grupacije: urbana politička kultura posvećena ideji multietničnosti, predstavljena uglavnom Socijal-Demokratskom Partijom (SDP); i više tradicionalna, ruralno bosansko područje koju predstavlja partija iz vremena rata SDA.

Za sada ne postoji nikakva politička snaga sa nekim značajnom mezu-regionalnom podrškom. Partije Republike Srpske se bore za glasove u Federaciji; HDZ nije jako privlačna izvan svog centra u Hercegovini; SDA se ne udvara pretjerano izbornom tijelu bosanskih Srba i Hrvata. Kao rezultat, bilo koji oblik vlade u BiH iznad lokalnih nivoa zahtijeva kooperaciju između različitih političkih partija. Tako je upravljanje Bosnom kompleksno pravljenje sporazuma između regionalnih partija i interesa koje predstavljaju. Ovo nije politički sistem gdje je jedna partija koja komanduje većinom u parlamentu u stanju držati vladu na uzdi, ostavljajući i svim ostalim partijama ulogu "lojalne opozicije" do narednih izbora. Bilo koja partija koja pretenduje da upravlja cijelim bh područjem i višestrukim ustavnim slojevima mora to postići stvaranjem konsenzusa i kompromisa po svakom važnom pitanju.

Postoje instance gdje se ovo već dešava. Pravila koja nalažu zajedničku izvršnu općinsku upravu dovela su do *ad hoc*, lokalnih koalicija različitih političkih partija širom zemlje. U Centralnoj Bosni kantonalna vlada je koalicija dvije nacionalne partije ujedno sa SDP što odražava jedinstvenu raznolikost područja. U Zeni ko-Dobojskom kantonu koalicija na čelu sa SDP ponekad je zavisila od potpore HDZ u skupštini. U područjima sa bošnjačkom većinom takmičenje između SDP i SDA je pošlo donositi neku zdravu dinamiku. Nedavni napor SDA da se retorički distancira od svojih tvrdolinijaških elemenata i ponovo uhvati politički centar. Mirsad Kebo, podpredsjednik SDA, objavio je nakon partijskog kongresa u oktobru 2001: "Nakon perioda obrane od agresije, a potom i perioda rekonstrukcije, SDA je sada u svojoj trećoj fazi. Prilagođavamo se izazovima promjena i idemo ka centru političke pozornice... Naglasak je na javnoj i građanskoj orijentaciji."⁴

Alijansa za promjenu, stvorena nakon izbora u novembru 2000 dobar je primjer nepisanih pravila u bh politici. To je šarena slika koalicija i političkih brakova iz interesa u kojoj se više od desetak partija isprepliće u raznim permutacijama i kombinacijama šireg regiona i nivoa vlasti. Dok je vlada Federacije bazirana na koaliciji između SDP i SBiH sa podrškom manjih partija kao što je NDI bosanskih hrvata ili DNZ Fikreta Abdića, državna vlada se za svoju većinu oslanja na partije iz Republike Srpske, uključujući i PDP Mladena Ivanića i SNSD Milorada Dodika – od kojih je prva u (neslužbenoj) koaliciji sa nacionalističkom SDS na nivou Republike Srpske. Kroz ovako zamršenu mrežu, sve glavne partije u zemlji su, direktno ili indirektno, međusobno povezane.

⁴ AIM Sarajevo, 17 oktobar 2001.

Kreiranje politike koja bi istinski bila raširena cijelom državom nije jednostavan proces. On nailazi na poteškoće u borbi protiv onih prava onih koji su izgradili strukture moći i za vrijeme rata. Kreće se suprotno od instinkta onih koji su o upravi u ili u jednopartijskom sistemu socijalističke Jugoslavije. Međutim, ako BiH treba napraviti distancu kao država sposobna za život, ne postoji način da se zaobiđe politika kao metoda upravljanja.

Uspostavljanje preduvjeta za politiku

Postoje dva osnovna preduvjeta za pojavljivanje istinskog političkog procesa. Prvi, upotreba ili prijetnja silom mora biti eliminirana iz političkih sfera. Drugi, mora postojati konsenzus među glavnim političkim akterima o osnovnim političkim pravilima.

Dejtonski mirovni sporazum je uspostavljen da bi osigurao oba ova preduvjeta. Vojna neangažiranost, demobilizacija i restrukturiranje pod budnim okom snažne međunarodne sile garantirao je osnovnu sigurnost. Što se tiče drugog, Dejton je ponudio kompleksnu ustavnu strukturu, zajedno sa međunarodnom pomoć i u uspostavljanju novih institucija i izborne mašinerije.

Ovi zadaci su pokrenuli pitanja koja su neophodno i ispravno tretirana kao prethodnica politici. Pojedinci optuženi za ratne zločine morali su biti uklonjeni sa javnih pozicija i upućeni Haškom Tribunalu – ne-pregovarački princip koji proizilazi iz višeg prava. Paramilitarne snage i ilegalne strukture sigurnosti morale su biti raspuštene. Prava izbjeglica i raseljenih osoba da vrate svoju imovinu bila su neophodna za ublažavanje neprijateljstava između zajednica. Ratni režimi su morali poštovati svoju opredjeljenost uspostavi novih institucija i ukidanju ilegalnih paralelnih struktura.

Po tim pitanjima, međunarodna misija je bila voljna koristiti autoritet i moć, ponekad i na prinudan način. Tokom nekoliko godina ona je razvila čitav niz alati koje su joj omogućile da prevaziđe otpor domaće i strane interese, uključujući i nove forme ekonomskih uvjetovanja, bolju civilno-vojnu kooperaciju, zakonodavno pravo Visokog predstavnika i intenzivne mehanizme primjene na terenu, kao što je plan za implementaciju imovinskog zakona.

Uzimajući u obzir zaostavštinu iz rata i haotičnu sredinu u kojoj je misija ustanovljena, dostignuta su impresivna. Neki elementi osnovnog Dejtonskog programa ostaju neispunjeni. Stalna prisutnost ratnih kriminalaca u nekim dijelovima zemlje ostaje ozbiljna prepreka političkom razvoju, a ostalo je još i da se postigne sve u guranju procesa implementacije imovinskog zakona koliko god je moguće. Instrumenti za rješavanje ovih pitanja postoje i ono što je još potrebno su stalni fokus i istrajnost.

Međutim, najbitniji zadaci u kojima je međunarodna misija trenutno angažirana nisu više implementacija Dejtona. Postoje problemi kao što je prelazak sa ekonomije kojom su dominirala društvena poduzeća u onu baziranu na privatnom sektoru, kreiranje zajedničkog tržišnog prostora, poboljšanje rada sudstva i policije, restrukturiranje javnih elektronskih medija i reforma javnih finansija. Ova pitanja nisu važnija od politike – ona su u prirodi suštinski politička.

Politika i stvaranje politika djelovanja u BiH

Implementacija tako kompleksnih ciljeva politike djelovanja uvelike zavisi od politike države. Me utim, me unarodni predstavnici i diplomate esto su u izazovu da zaobi u bosanske bolno spore institucije i upotrijebe me unarodne ovlasti u rješavanju konkretnih prolema upravljanja državom. Mo Viskog predstavnika da nametne zakone navela je mnoge me unarodne službenike da povjeruju da se ne moraju mnogo truditi da bi identificirali i izgradili podršku za inicijativu svoje politike. Ali ukoliko reforme nisu zasnovane na istinskim politi kim procesima idealno rješenje koje bi razvili me unarodni stru njaci ostaje samo to – *puka ideja*.

Kreiranje novih institucija

U maju 2001, PIC je postavio program za nove institucije potrebne da bosanska država bude održiva. Ove su uklju ivale državni trezor, sud, profesionalnu državnu službu, grani nu policiju, agencije za standardizaciju i akreditaciju, državne regulative u oblastima telekomunikacija i energije. Neke od ovih institucija kreirane su dekretom Visokog predstavnika.

Za uspjeh ovih inicijativa ptrebna su odre ena ulaganja. Jedan je novac. Sa predvi enim godišnjim budžetom od 10 miliona KM, kada zapo ne svoje operacije slijede e godine, državni sud e se širiti više nego ijedna postoje a institucija, izuzev ministarstva spoljnjih poslova. Služba državnih granica (SDG) procijenjena od strane UN na potrebnih 60-70 miliona KM godišnje, potroši e oko polovonu ukupnog državnog budžeta. Kapacitet SDG da ispuni svoj mandat e biti ograni en ako nema odgovaraju ih resursa. Op ina Trebinje, na primjer, leži na jednom od najunosnijih evropskih krijum arskih puteva oružja i ukradenih automobila. Trenutno njenom 190km dugom granicom patrolira 110 grani ara SDG sa samo 3 automobila, 6 radio prijemnika i nedovoljnim brojem pištolja koje moraju dijeliti.⁵

Iako je Visoki predstavnik najviša zakonodavna vlast u zemlji, on ne kontrolira budžet. Država prima ve inu prihoda transferom iz Entiteta – osnovni prora un za 2001 iznosi 55.5 miliona KM. Dodatnih 27.6 mil KM skupljeno je kroz administrativne takse i oko 10 mil KM iz inostranih donacija. U vrijeme kad je Visoki predstavnik nametnuo zakone koji su utjecali na pove anje optere enja državnog budžeta nije bilo jasno da li su entitetska ministarstva finansija voljna ili su u stanju podmiriti dodatne troškove.

Potpuno predvidljivo, rezultat su bile stalne krize državnog budžeta, jedna od posljednjih je odlaganje zaklju ivanja novog MMF stand-by ugovora. Pod pritiskom MMF, vije e ministara je bilo dužno napraviti rebalans budžeta u cilju pokrivanja novih troškova, kontroverzni proces uprkos otporu entiteta. Ako entiteti pristanu pove ati svoje transfere, kriza budžeta e najvjerovatnije pre i na njih. U me uvremenu, kreiranje novih institucije me unarodnim dekretom odga a se, postoje e se smanjuju ili su prisiljene tražiti strana sredstva koja su sve manja. Visoki predstavnik mogao bi zaobi i zakonodavni proces nametanjem zakona, ali politika se neizbježno vra a kad do e do traženja sredstava.

Druga vrsta ulaganja je politi ka podrška onih koji koriste nove institucije ili koji su obavezni podržati ih. Neke od ovih institucija – posebno sudska tijela i nezavisni regulatori – trebale bi u manjoj ili ve oj mjeri biti zašti ene od strane politi kih procesa da bi mogle nastaviti svoj

⁵ Izvještaj Generalnog sekretara Sigurnosnom vije u misije UN u BiH, juni 2001, para. 24.

rad. Blisko me unarodno u eš e moglo bi biti potrebno da bi ih zaštitilo od nepravilnog uplitanja u periodu formiranja. Me utim, malo je vjerovatno da e ove institucije nadživjeti me unarodnu misiju, osim ako ih ne podrže doma e izborne jedinice. Zbog toga je povezivanje svrhe i koristi od novih institucija neophodno za strategiju gradnje institucija.

UN smatra da e Služba državnih granica više nego pokriti svoje troškove pove anjem prihoda od carinjenja. Stoga bi, kao korisnici carinskih prihoda, entiteti trebali imati jasan interes da ih podrže. Predvi eni državni regulator za elektri nu energiju i javno preduze e bi trebali poboljšati energetski sektor BiH smanjuju i cijene struje za industriju u oba Entiteta. Trgovci u cijeloj zemlji bi trebali imati jak interes za politiku kreiranu za stvaranje zajedni kog tržišta, jer bi to smanjilo njihove troškove i proširilo tržište. Da bi uspjela u ovim kompleksnim reformama, me unarodna zajednica mora dobiti podršku ovih izbornih jedinica – osnovno politi ko nastojanje koje zahtijeva vrijeme, stru no posredovanje i izuzetan stepen informiranosti. Strategija izgradnje zemlje kroz funkcionalnu integraciju je zapravo stvaranje zajedni kih interesa me u glavnim interesnim grupama – ne samo mijenjanje pravnih ili institucionalnih formi na papiru.

Fiskalni federalizam

Fiskalni federalizam u Bosni predstavlja posebno kompleksan politi ki problem. Državi nedostaje nezavisan izvor sredstava da bi ispunila ustavne dužnosti. Postoji veliko preklapanje izme u federacije i deset kantona i to stvara neefikasnost, neslaganje politika i borbu za sredstva. BiH e imati sve manje prihode od carina u narednih nekoliko godina pošto sklapa ugovore o slobodnoj trgovini sa susjednim državama i mora e razviti nove raznolike porezne sisteme za pojedince i preduze a, a možda i porez na dodatnu vrijednost da zamijeni visoke poreze na li ne dohotke.

Ova pitanja su u srcu plana za stvaranje države. U državi koja je ve preoptere ena administrativnim taksama ne može se jednostavno nametati nove poreze da bi se pokrile nove institucije. Ustavni razvoj zahtijeva uravnotežavanje prihoda i obaveznih troškova i traženje efikasnosti u 13 vlada. Takve odluke moraju se donijeti kolektivno. Me uvladini mehanizmi koji ovo postižu predstavljaju ki mu bilo kojeg federalnog sistema.

Trenutno su ovi sistemi *ad hoc* i nepouzđani. Ove godine je Federalna vlada smanjila razne porezne osnovice i tako znatno umanjila kantonalne prihode. Ministar finansija tuzlanskog kantona, iako pripada istoj politi koj koaliciji kao i federalna i državna vlada, nedavno se žalio da nije unaprijed konsultiran u vezi reformi poreznog sistema i stoga u kantonalnom budžetu nisu napravljene nikakve promjene. Slijede e sedmice e kantonalni ministri finansija imati svoj prvi sastanak na kom e razviti zajedni ku poziciju pregovorima sa Federacijom u Travniku. Sli ne jednostrane odluke se redovno donose u Br ko Distriktu, pove avaju i pritisak na entitetske budžete.

Stvaranje države u BiH nije jednostavno, ak ni prevashodno, pitanje centralizacije. Radi se o stvaranju prave ravnoteže izme u raznih nivoa vlasti – sa dovoljno ovlasti na državnom nivou da garantira efikasnu državu koja može uzeti u eš a u procesu evropske integracije i sa prihodima koji su u skladu sa obaveznim rashodima u cijelom sistemu. Da bi dobila pristanak entiteta, neohodno je da ta efikasna država pokaže da ne predstavlja opasnost, nego samo efikasniji mehanizam za raspodjelu odre enih javnih dobara. Opozicija za bosansku državu iz Republike Srpske mogla bi u osnovi biti odeološka, ali na in da se prevazi e je da se ponudi rješenje za ozbiljna ograni enja javnih prihoda entiteta i lobira za njih u Republici Srpskoj.

Cijena prava

Plan ljudskih prava, koji su u centru meunarodne mirovne misije, sada dolazi do momenta kada zahtijeva usaglašavanje cijena raznih javnih dobara u vrijeme neizbježnih oskudnih prihoda. Sada kad je neposredna poslijeratna nesigurnost ublažena, ljudska prava se uklapaju u pitanja ekonomije, dobre uprave i stoga i politike. Kao što su Stephen Holmes i Cass Sunstein nedavno izjavili: "...teorija prava koja se nikada ne spušta sa visina moralnosti u svijet oskudnih sredstava bi e krajnje nepotpuna, ak i sa moralne perspektive... U nedostatku političkog autoriteta koji je voljan i koji je u stanju da intervenira, prava ostaju prazno obećanje i, trenutno, ne predstavljaju opterećenje ni za jednu javnu kasu."⁶ Pravno pravo postoji u stvarnosti jedino ako i kada ima budžetnu cijenu.

Da navedemo nekoliko primjera, pregled bh pravosuđa zaključuje da su male plaće sudija uzrok povećanja korupcije. U maju 2000, Visoki predstavnik je donio novi zakon o sudskoj praksi koji je, me u ostalim reformama, znatno povećao plaće sudijama. U Federaciji, kantonalni ministri finansija, koji su odgovorni za obezbjeđenje fonda za sudski budžet, su se žalili da su o ovoj odluci saznali iz novina i da nisu imali sredstava za isplatu. Bez njihove suglasnosti plaće sudija su jednostavno zapale u još veće dugovanje. Slično je bilo i u kantonu Tuzla gdje je bilo žalbi da su sudije morale pustiti kriminalce na slobodu jer u budžetu nema dovoljno sredstava za proširenje zatvorskih kapaciteta.

Kako proces implementacije imovinskih zakona napreduje povećavaju se i prepreke koje se odnose na budžetsko, ekonomsko i općinsko upravljanje. U Republici Srpskoj, nedostatak humanitarnog smještaja je glavni limitirajući faktor, dok su u isto vrijeme sredstva dostupna Ministarstvu za izbjegle i raseljene osobe dramatično reducirana. OHR nastavlja svoju borbu u kontroli pogrešne podjele općinske zemlje – pitanje koje zadire u općinske zakone o planiranju, restituciju nacionaliziranog zemljišta i razvoj privatnog tržišta nekretnina. Kako se pravne barijere uklanjaju, barijere koje najviše prožimaju uspješnu etničku reintegraciju su ekonomske – pristup izuzetno oskudnim mogućnostima zaposlenja i adekvatnost penziononog fonda i zdravstvene zaštite. Nema puno koristi zahtijevanje jednakih društvenih i ekonomskih prava za manjine kad su i problemi s kojima se susreće većinsko stanovništvo gotovo podjednako oštri.

Ispravno korištenje meunarodnog autoriteta

Suočena sa ovakvim problemima ideja "nametanja" rješenja postaje sve više upitna. Ne postoje idealna rješenja koja bi strani eksperti mogli identificirati i koja bi Visoki predstavnik mogao napisati u svojim odlukama, a koja bi se mogla nametnuti uprkos otporu lokalnih institucija. Dobra rješenja su ona koja nastaju u političkom procesu koji pokreće one koji imaju koristi od tih rješenja, identificira izvore i donosi odluku prihvatljivu ključnim interesnim grupama.

U suočavanju sa novim izazovima, snage Bona rizikuju da postanu obaveza, ponavljaju i iluziju "brzog rješenja". Svaki put kad OHR uvede zakon bez rješavanja budućih pitanja ili određivanja mehanizma implementacije, sam zakonodavni proces se obezvrjeđuje. Azijska Banka za Razvoj je pisala o potrebi discipline u procesu stvaranja politike:

⁶ Stephen Holmes and Cass Sunstein, *The Cost of Rights – Why Liberty Depends on Taxes*, 1999, p. 19.

“Me u glavnim principima za formulaciju politika, možda posljednji koja se razmatra u zemljama u razvoju, je princip discipline. Politika koja se objavi a koja je “mrtva u dolasku “ jer je nerealna obezvrje uje proces odre ivanja politike i umanjuje utjecaj vo stva. Stoja je neophodno uvo enje konkretnih odredaba za ve u disciplinu u formulaciji politike , na primjer zahtjev da se nijedna odluka ne može podnijeti kabinetu na usvajanje ako nije u potpunosti razmatrana i u suglasnosti sa ostalim zakonima i pravilima.”⁷

Ovo ne zna i da nema budu e uloge za me unarodne autoritete u Bosni – jednostavno misija mora postati obazrivija i u svom radu mo i više zapažati razlike. U programu Dejtona možda je još uvijek neohodno koristiti me unarodne autoritete s vremena na vrijeme da bi se osiguralo da lokalne vlasti poštuju svoje obaveze. Uz to, me unarodna zajednica igra važnu ulogu ustavnog sudije. Izazovi pravilima demokratskog procesa, i aktivnog i pasivnog, nastavljaju se ojavljivati. Od me unarodne zajednice se i dalje zahtijeva da djeluje kao krajnjigarant ustavnog reda, osiguravaju i da se politi ka snaga primjenjuje u skladu sa pravilima i da osnovni dogovori iz Dejtona ostanu nedirnuti.

Postoji, me utim, odre eni put kojim treba i i. Me unarodni utjecaj ne treba koristiti u pokušaju lažiranja izbornih procedura ili uklanjanja nepoželjnih elemenata sa vlasti. Kampanje za kontroliranje ko drži javni ured u Bosni potrošile su dobar dio me unarodne pažnje u proteklih nekoliko godina, ali sa krajnje izopa enim rezultatima. Dodikova vlada u Republici Srpskoj, koja je dobila bezuvjetnu me unarodnu podršku od 1998 do 2000, ostavila je za sobom kaos u javnim finansijama i vladu zaglibilu u korupcijama. Me unarodni zahtjevi za isklju enje nacionalisti ke SDS partije iz vlade nakon novembra 2000 ostavili su je, uprkos jakoj poziciji u parlamentu, sa dijelom kontrole u vladi ali bez izbornih obaveza.⁸ Serija sukoba izme u me unarodne zajednice i HDZ u 2001 pomogle su partiji za održi svoje jedinstvo i javnu podršku, uprkos jasnom neuspjehu da zaustavi ekonomski i društveni raspad u Hercegovini.

SDA I HDZ su nedavno ponovno imenovali na visoke partijske dužnosti osobe koje je Visoki predstavnik razriješio tih dužnosti. Kada bi OHR i OSCE nastavili sa istom praksom z prošlosti oni bi zabranili da te dvije partije u estvuju u budu im izborima dok se ne pot ine me unarodnim autoritetima. Mnogo konstruktivnije bi bilo preispitati korištenje mo i otpuštanja u oblasti izbora, ulju uju i i protekle odluke. Me utim, ono što bi o igledno bilo neprihvatljivo, bilo bi arbitrarno razviti mo i Visokog predstavnika iz razloga politi ke cjelishodnosti.

Me unarodni pokušaji kontroliranja politi kih procesa idu ka stvaranju iskrivljenih ishoda, kreiraju i izopa ene podstreke za umjerene politi are kojima se pomaže. Ako me unarodna zajednica postane njihovo najvažnije izborna tijelo mogu e je da e zanemariti vlastitu bazu koja ih podržava. Šta više, ako budu ohrabreni da vjeruju da oni uživaju bezuvjetnu podršku u svojoj borbi protiv nacionalisti kih partija, nemaju potrebu da se angažiraju u stvaranju kompromisa i postizanju konsenzusa sa svojim politi kim oponentima. Kao rezultat, njihova sposobnost da razviju i sprovedu politiku bi e umanjena, a oni e postati još više ovisni o me unarodnom autoritetu da bi omogu ili postizanje svojih ciljeva – krajnje neproduktivan krug. Ako bi bili ostavljeni da se staraju sami o sebi, politi ki govore i, prirodna dinamika bosanskog politi kog sistema bi ih primorala da rade u pravcu više uklju ivih politi kih procesa, na op u dobit bosanske države.

⁷ Asian Development Bank: “Improving Public Administration in a Competitive World”, p.99.

⁸ International Crisis Group, “The wages of sin: confronting Bosnia’s Republika Srpska “, 8 October 2001.

U narednoj fazi meunarodne misije u Bosni, vještina uloge medijatora u domaćim političkim procesima i znanje da se identifikiraju domaći i saveznici zamijenjeni e moćni Visokog predstavnika kao najmoćnijeg meunarodnog oružja. Cilj je razvijanje metoda meunarodne pomoći koja osnažuje i podržava bosanski politički proces, umjesto da ga nadglasava.⁹

---

⁹ Bosanski projekt ESI nastavlja da preispituje lekcije naučene kroz iskustvo u BiH u cilju stvaranja konkretnih prijedloga kako bi to trebalo biti učinjeno. Vidi ESI "The end of the nationalist regimes and the future of the Bosnian state", mart 2001: www.esiweb.org.